

Preek over Johannes 12:20-26

Gehouden op de 5^e zondag van de 40dagentijd (Judika), 6 april 2025 in de Buurtkerk te Noordwijk aan Zee
Gemeente van Christus,

De drempel is een fascinerende plek: Wie over de drempel heen stapt, gaat op weg. Of: komt aan, komt thuis, dat kan natuurlijk ook. Daarom worden (of werden) drempels (vroeger) vaak versierd met speciale symbolen en hangen of hingen zij samen met bijzondere rituelen: Bruiden laten zich over de drempel dragen. Mensen hangen een hoefijzer boven de deur. In diepgelovige huizen, hangen kruizen boven drempels. Joden plaatsen een “mezuzah”, een capsule met het “luister, Israël”, een voor hen erg belangrijke Bijbelvers, bij bijna elke mogelijke deurpost. En als je een deurmat hebt, kan daar ook een boodschap op staan, een “Welkom!” of iets dergelijks.

Er zijn drempels die niets te maken hebben met deuren waarvan je de klink kunt aanraken. Drempels zijn altijd moeilijke momenten in ons leven. Onze taal is verraderlijk: we hebben het niet voor niets over “drempelangst”. We kennen geen “drempelvreugde”. Zelfs achter het vrolijke beeld van de bruidegom die de bruid over de drempel draagt, zit misschien een dubbele laag: zijn angst, namelijk dat zijn geliefde zal terugkrabbelen vanwege haar angst voor het onbekende! In dat geval is het beter om je vast te grijpen en de bruid snel over de drempel te dragen! Bovendien is zo'n drempel tussen de deurkozijnen altijd een beetje verhoogd en dus een struikelgevaar. Het is dus niet zonder risico, om van hier naar daar te komen, ook al staat de deur wagenwijd open. Maar toch, sommige levensdrempels worden wel samen gevierd. En omdat wat zich achter de drempel opent, onbekend is en ik er maar beperkt controle over heb, komt religie vaak om de hoek kijken bij zulke “overgangsrituelen”. Een paar christelijke klassiekers “op de drempel” zijn: De doop, belijdenis, huwelijk, en de viering bij een uitvaart.

Andere drempels zijn wellicht minder hoog, minder ingrijpend, maar komen met regelmaat terug in ons leven: de zonsop- en ondergang zelfs dagelijks, de drempel tussen nacht en dag. Of de jaargetijden die in elkaar overgaan, twee weken geleden nog met de dag van exact de gelijke lengte als de nacht. Maar veel duidelijker markeren de opnieuw op kracht gekomen zon en de oplevende natuur de drempel van de winter naar het voorjaar.

Ook hier in de kerk kennen wij drempels, met de veertigdagentijd zitten we midden in een drempeltijd. Als voorbereiding op Pasen wordt op de vastenzondagen steeds weer, met verschillende woorden en beelden de overgang van de dood naar het leven omschreven – met alle uiteenlopende ervaringen, die deze drempel kan oproepen.

Op deze zondag dus het beeld van de graankorrel: “Als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft hij onvruchtbaar alleen. Maar als hij sterft, draagt hij veel vrucht”. Hier gaat het om veel wat onherroepelijk bij drempels past: het oude achter je laten en iets nieuw beginnen, sterven en verder leven, vallen en opstaan, alleen blijven en vrucht dragen. Met dit beeld duidt Jezus zijn eigen weg, die op dit punt in zijn leven steeds duidelijker wordt: de weg naar kruis en nieuw leven.

Om deze duiding goed te begrijpen, is het goed om naar de context te kijken bij Johannes: Net, direct voorafgaand aan de onze lezing, waren het de Joden, die Jezus met hun “Hosanna” in Jeruzalem verwelkomden. Maar nu komen voor het eerst in het evangelie Grieken in beeld die naar Jezus vragen. De Grieken waren toen de representanten van de heidense, niet-joodse wereld. En bovendien ook vertegenwoordigers van de toonaangevende cultuur, de avant-garde, de grote, moderne wereld. Tegen de Grieken keek men destijds aan de ene kant bewonderend op. Aan de andere kant waren zij voor velen ook wel te modern, te ontraditioneel – een beetje misschien zoals de Amerikanen na de oorlog en ook later nog, stel ik me voor: Stiekem vond men de nieuwe muziek, de mini-rokjes en al die andere nieuwe dingen die over de oceaan waaiden wel verfrissend – maar thuis aan tafel werd net gedaan alsof niets daarvan bestond en in de kerk werd er zelfs voor gewaarschuwd.

Er kwamen dus Grieken, om Jezus te ontmoeten en iedereen, die dit destijds uit Johannes kreeg voorgelezen, zal zijn oren hebben gespist: “Wow, Grieken?! Nou, wat gaat die Jezus wel niet tegen hén zeggen?!” De boodschap van Johannes: Wat nu komt, dat is belangrijk!

“Het uur is gekomen dat de Mensenzoon verheerlijkt wordt”, zo begint Jezus: Hiervoor had hij altijd gezegd, dat zijn uur nog niet gekomen was, maar nu is de tijd wél rijp. Het is duidelijk: Een ingrijpende drempel komt in zicht.

En dan dus het woord van de graankorrel, dat in de aarde sterven moet om zich te verveelvoudigen. Eigenlijk heel logisch en helder. Om opnieuw te kunnen oogsten, moet je graankorrels achterhouden en ‘opofferen’. Er waren vroeger speciale straffen voor mensen die zich aan het zaadgoed vergrijpen, omdat zo'n diefstal heel de gemeenschap treft. Het “wet van de graankorrel” is, dat hij moet sterven en vergaan, zodat hij vrucht kan brengen. Als hij over deze drempel heenstapt, dan is dit voor het grotere goed.

Hetzelfde geldt ook voor de weg van Jezus: Hij moet sterven, om op een nieuwe, veranderde en als je zo wilt gezagvollere manier verder te kunnen werken. Alleen zo krijgt zijn boodschap haar volledige kiemkracht. De joodse

prediker Jezus van Nazareth had maar een beperkte actieradius, zijn preken bereikten hooguit een paar duizend mensen. Zonder die drempel van Pasen was van zijn boodschap snel niets meer over geweest. Maar de verheerlijkte Mensenzoon bereikt alle mensen, zelfs de Grieken! De opgestane Christus heeft de hele wereld als speelveld. Van de vrucht van deze gestorven graankorrel eten wij tot vandaag de dag.

Wat Jezus dan zegt, is meteen wat lastiger. Want in het volgende vers worden wij aangesproken: “Wie zijn leven liefheeft verliest het, maar wie in deze wereld zijn leven haat, behoudt het voor het eeuwige leven.” Zijn eigen leven liefhebben of haten – dat is dan wel heel duidelijke taal, “rustig aan, joh!” zou ik willen antwoorden! Maar de Bijbel houdt nu eenmaal van duidelijk taalgebruik, om helder te maken waarom het echt gaat: In dat boek staat de mens eigenlijk voortdurend op een cruciale drempel, altijd voor de beslissing tussen God en alle aardse dingen die onze aandacht op kunnen eisen.

Maar, toch, misschien voelen jullie dat ook wel, tegen de oproep ons leven te haten, gaat iets rebelleren: Is het echt zo verwerpelijk, als ik ook aandacht en liefde koester voor dingen en mensen, die belangrijk voor mij zijn? Moet ik uitsluitend van God houden en niet van mijn vrouw, kinderen, van mijn moeder en vrienden voordat mijn geloof vrucht voort kan brengen? Moet ik afscheid nemen van alle vreugden van het leven, als ik Christus wil navolgen?

Laten wij naar die graankorrel kijken. Die kan namelijk enkel dan vrucht voortbrengen, enkel dan groeien en rijpen, als de omstandigheden goed zijn. Daar zijn vruchtbare grond, regen, warmte, wind, zon en de zorg van een oplettende boer voor nodig. Pas als al deze elementen bij elkaar komen, is het mogelijk, dat de graankorrel zich vermenvuldigt.

Dit beeld van de graankorrel maakt dus ook duidelijk, hoe alles met elkaar samenhangt. Dat geldt voor planten, maar ook voor ons mensen. Ook wij zijn afhankelijk van de natuur én van de mensen om ons heen. Ook wij kunnen pas dan een goed en vruchtbaar leven leiden in een gezonde leefomgeving, als wij door familie en vrienden gesteund en gedragen worden en als wij af en toe tenminste ook puur kunnen genieten van de vreugden van deze wereld. Want zo heeft God het leven geschapen en gewild: Met elkaar verweven in een net van relaties tussen mens en natuur en tussen de enkeling, de gemeenschap en de wereld. Dit leven alleen en puur maar te haten dat kán niet goedgaan. In de juiste maat kunnen en mogen wij van de goede gaven die God ons geeft van harte genieten. Wel is het op de drempelmomenten in ons leven, in de situaties waar het echt op aankomt, geboden om te vragen, wat onze eerste prioriteit is. Als wij ons dit met God en ons geloof in gedachten echt durven afvragen, dan kan onze geloofsweg ook trekjes van het sterven dragen: trekken zoals loslaten of afstand doen.

Ik denk dat dit goed duidelijk wordt, als wij bedenken, welke soort vruchten de prioriteiten van de voorbije jaren hebben voortgebracht. Een instelling, die vooral zakelijk succes, rijkdom en glamour en een volle bankrekening als kenmerken van het ware leven ziet, heeft ons de economische crisis, een reusachtig ongelijk verdeelde welvaart en een sterk gepolariseerde samenleving opgeleverd. Ongeremde economische groei heeft voor uitbuiting, van de natuur, het uitsterven van steeds meer diersoorten, voor Corona en de klimaatcrisis gezorgd. En tegenwoordig heeft de letterlijk waarden-loze politiek van steeds meer sterke mannen aan het roer, Trump voorop, steeds meer buitensluiting en discriminatie van kwetsbare groepen tot gevolg en veel minder hulp voor de zwakste en armste mensen van deze aarde, met dodelijke gevolgen wereldwijd.

Hoe verschillend de prioriteiten, die Jezus ons voorleefde, die ons de Bijbel opdraagt. Waarden als naastenliefde en barmhartigheid, prioriteiten als verantwoording dragen voor de kwetsbare, als oog hebben voor de zwakke en zorgdragen voor de gemarginaliseerde. In diaconale instellingen kom je ze bij voorbeeld tegen. Een vriendin van mij in Berlijn, een zeer succesvolle zakenvrouw, kreeg jaren geleden met een burn-out te maken en deed na een tijdje rust een stage in een kerkelijke instelling voor mensen met Downsyndroom. Ze kwam er als veranderd mens vandaan, zeggende: “Ik heb geleerd, dat leven niet door geld en succes, maar door liefde en toewijding vervuld wordt. Want hoe meer ik van mezelf af kon zien en de mensen daar op ooghoogte kon ontmoeten, hoe rijker mijn leven werd.

Kort voor de drempel van Pasen nodigt de wijsheid van de graankorrel ons uit, om de prioriteiten van ons leven eens goed te overdenken en onszelf af te vragen, wat echt nodig is om vrucht te dragen en wat overbodig. Opdat wij leren dat wij rijk kunnen worden door onszelf cadeau te geven. Dat wij in volheid kunnen ontvangen door ons aan niets vast te klampen. Dat wij door niemand worden geslagen, door zwak en kwetsbaar te zijn. Dat wij door Jezus na te volgen en net als hij het leven te delen van mensen die dat nodig hebben, dat wij door solidair en barmhartig met hen mee te lijden en mee te juichen, dat wij zó het leven winnen.

Amen.